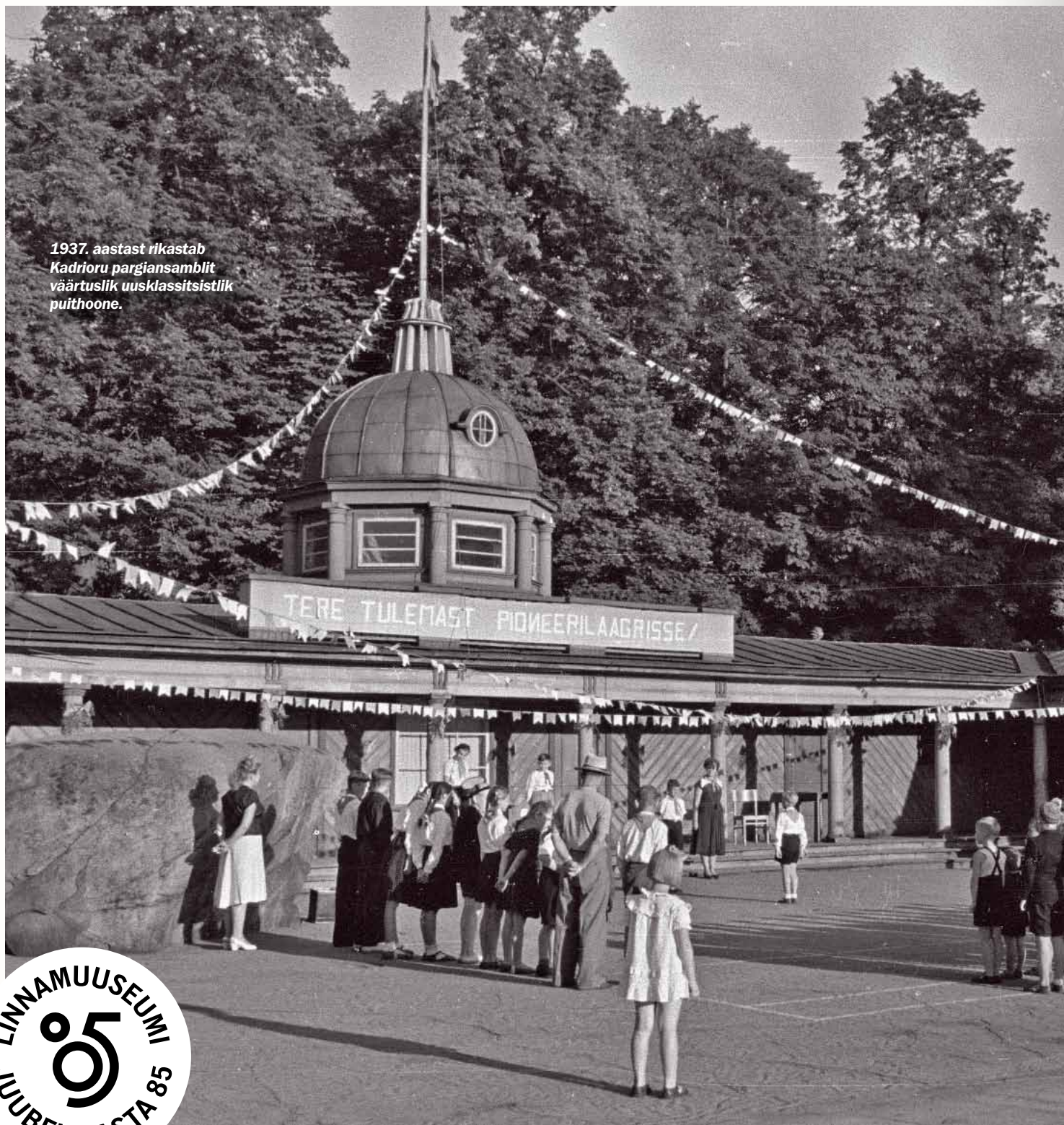

Laste imedemaa

RAHVUSARHIIVI FIMARHIIV

1937. aastast rikastab
Kadrioru pargiansamblit
väärtuslik uusklassitsistlik
pulthoone.

Kadrioru pargis

Kadrioru lastepaviljon ja noortepark tähistab tänavu oma 85. sünnipäeva. 1930. aastail laste rõõmuks rajatud kompleks on suures osas säilinud tänapäevani ning olnud laste teenistuses kõigi riigivõimude ajal.

Lastemuuseum Miiamilla kuulub alates 2009. aastast Tallinna Linnamuuseumi koosseisu.

MEELI KÜTTIM

TEKST: JANE MERESMAA-ROOS

Päikeseliselt suvises Kadrioru pargis valitses 85 aastat tagasi ootusärev meeleolu ja käisid hoogsad ehitustööd. Juunikuu keskpaigas pidi seal avatama Eesti Vabariigi esimene lastepark.

Aastail 1936–1937 otsustati linna esinduspargi südames paiknenud ala pühendada eelkooli- ja kooliealistele lastele. Selle taga oli Euroopast inspireeritud uudne lähenemisviis pargikultuurile ja soov seda mitmekesistada. Läänes oli loodud erilisi rahvaparke nii vaba aja veetmiseks, liikumise harrastamiseks kui ka kultuuri nautimiseks. Riigiparkide Valitsuse direktor Peeter Pätsi plaanide kohaselt pidi uuendatud pargialale rajatama lehtlaid, puhkealasid, purskkaevutiike, maalilisi vaateid jpm.

Kõigile loodud park

Pargiarhitekt ja looduskaitsetegelane Peeter Päts oli tolleaegse riigivanema Konstantin Pätsi vend. Peale Kadrioru pargi juhendas ta ka Toila-Oru, Keila-Joa ja Pühajärve parkide rekonstrueerimist. Linnaplaneerimisega oli ta tutvunud Saksamaa, Venemaa ja Ukraina suurlinnades. Ühtlasi oli ta Dresdenis ja Moskvas õppinud metsandust ning lõpetanud Tartu ülikooli geograafiamaistrina.

Peeter Päts pidas oluliseks ka tulevaste pargiarhitektide koolitamist ja harimist, sestap korraldas ta algajatele aednikele

koolitusi, ekskursioone ning õppereise teistesse riikidesse.

Kadrioru pargi rekonstrueerimisel ja ümber planeerimisel oli tähtis hoida pargis nii puude kui ka muude taimede mitmekesisist liigistikku, säilitada soodsat elukeskkonda pargiloomadele ning samal ajal kohendada barokset parki inimsõbralikumaks. Rahvapargi loomise eesmärk oli ühildada loodus inimeste huvialade ja vaba aja tegevustega.

Lasnamäe nõlvakul Mäekalda tänava lähedal kontsertväljaku ja kõlakoja juures sai kuulata muusikat ning pidada tantsuõhtuid, parki planeeritud looduslikud varju- ja puhkealad sobisid pikniku pidamiseks ning rohealadel oli võimalik sportida. Pargisügavuses võis nautida metsiku looduse ilu. Mere äärde viiva pika teeraja serva kavatseti püstitada karastavate jookide paviljon, kus oleks pakutud ka puhast joogivett, mida ammutatuks rohkem kui 150 meetri sügavuselt.

Lastest lähtuv arhitektuur

Nii nagu heal lapsel on mitu nime, on ka lastele loodud parki kutsutud rahvasuus nii lasteparadiisiks kui ka imedemaaks.

1937. aasta juunis kuulutas Rahvaleht, et 12. juuni ehk laupäeva õhtul avati pidulikult lasteparadiisi väravad. Oma aja kohta väga uuendusliku noortepargi

PARIMAS / RAHVUSARHIIV

Lastepargi valmimise eest seisis Riigiparkide Valitsuse juhataja Peeter Päts (1880–1942).

vastu valitses suur huvi, kuna seesugust lähenemisviisi polnud Eesti pargikultuuris varem nähtud. Ehitusplaani võistluse võitis linna ehitusosakonna kuulus arhitekt Alar Kotli.

Noortepargi asukohaks oli valitud pargi läänepoolses servas umbes hektari-suurune mahajäetud ala, mis vajas eeltööna kanalite kaevamist, maastiku kuivatus- ja täitetöid ning rohealade rajamist. Seejärel hakati arendama ajaviite-, lustimis-, sportimis- ja õppevõimalusi.

Lastepargi ala oli jaotatud kaheks: linnapoolne osa oli määratud pisematele ja Lasnamäe-poolne osa suurematele lastele. Väiksemate laste pargialal sai kiikuda ja mängida madala veega täidetud basseinis. Ümmargune veesilm jõudis päikese käes piisavalt soojeneda, nii et selles oli mõnus sulistada. Liivakastides sai liivalosse ehitada ja liivakooke küpsetada. Vajalikud mänguasjad – ämbrid, kühvlid, liivavormid – olid kohapeal kasutamiseks olemas.

Kumera sammaskäigu juurde oli planeeritud ka puhke- ja istumisalad vanematele, lapsehoidjatele ja kasvatajatele. Sammaskäigu lage ja seinu katnud metsviinamarjad ja kiiresti kasvav humal pakkusid päevaund magavatele sülelastele rohekalt kumavat päikesevarju.

Suurematele lastele leidis hulganisti võimalusi vabas õhus mängida ja tegutseda, sest kogu ümbritseva pargikeskkonna eesmärk oli tekitada lastes huvi looduse vastu. Laste ja noorte tervisliku käitumise ning liikumisharrastuse edendamist peeti toona ülilooliseks.

Sukeldu lapsepõlvemaailma

Noortepargi suviste lõbude hulka kuulusid muidugi ka suplemine ja ujumine. Peahoone ees oli kaks basseini, mille keskel ilutses kahepoolse trepistikuga liugla.

RAHVUSARHIIVI FILMARHIIV

Pehme linoleumiga kaetud liumäest sai igasuguseid vigureid tehes vette liuelda. Peale suplemise korraldati basseinis ujumisevõistlusi ja veepallimänge ning demonstreeriti veehädalise päästmist.

Peahoonele lähemal asunud sulistamis-basseinis said veega harjuda ja ennast karastada need lapsed, kes olid alles oma ujumisõpingute alguses. Selle basseini veesügavus oli 50–70 cm. Suuremate laste basseini põhi oli valatud sujuva kaldega, ulatudes kuni 140 cm sügavuseni. Basseine tühjendati kord või paar nädalas, et vett uuendada ja basseine puhastada.

Ujumistreeninguid juhendas Anatoli Havist, kes alustas laste treenimist juba enne vetteminekut. Tema eesmärk oli õpetada ujumine kui eluks vajalik oskus lastele selgeks juba maast madalast. Basseini ääres seistes demonstreeris ta käte-jalgade tööd erinevate ujumisstiilide puhul ning julgustas lapsi hoogsalt ka kuiva trenni tegema.

Lasterühmade vees viibimise kord ja reeglid olid varem kokku lepitud ning neist peeti kinni. Treeneri kõrval hoidsid vees olnud peanuppudel silma peal ka lastepargi kasvatajad.

Kõige suuremat lõbu pakkus muidugi kahe meetri kõrgune liumägi, mida võiks kutsuda isegi lastepargi magnetiks. Liugla ülaosalt sai enne enese allalibistamist veel kõigele pilgu peale heita ja siis kiire hooga vette sulpsatada, kuna trepistikul kannatamatult oma järke oodanud lastesaba ei saanud vist kunagi otsa. Kollaste spiraalsete käsipuudega helesinine liumägi on siiani säilinud ning saanud oma moodi sümboliks ja maamärgiks, mis viitab endiste basseini asukohale. Seda silmitsedes võib vaimus kuulda praegugi laste vallatlevaid rõõmuhõikeid.

Kuppel, kaks tiiba ja kalasabamuster

Pargi peahoone projekteeris Alar Kotli planeeringu järgi Riigiparkide Valitsuse arhitekt Villem Seidra. Hoone ehitusel kasutati ära pargis olnud väikepaviljonide sambad ja talad ning trammikuuride lammutamisest saadud puitmaterjal, mis sobis hästi aluslaudiseks. Hoone välisfassaadi kalasabamuustriline laudis oli oma originaalvärvuselt kollane, kuid seda on järgmistel kümnenditel üle maalitud kokku 13 värvikihiga. Näiteks 1980. ja 1990. aastail pargihoone suurt saali treeninguiks kasutanud sporttantsuklubi Palestra lapsed kutsusid pargis laiutavat kupliga maja hellitavalt roheliseks konnaks, sest toona oli see hoone just rohekat karva.

Usklassitsistlikes vormides puidust paviljon oli mõeldud selleks, et hoone ümber pargis mänginud ja õppinud laste päev võiks olla pikem ja nad saaksid vajaduse korral tegutseda ka siseruumides.

Madala veega basseinides sai ujutada mängupurjekaid ning korraldada laevade pinnal püsivuse võistlusi.

Terves kehas terve vaim. Liikumisrõõm ja suvepäike mõjusid karastavalt ning hoidsid lastepargi põlisselanikud tervete ja tugevatena.

Pikka terrassi elavdasid lihtsad ühe tahvliga ukSED, kuigi ajaloolistel fotodel on näha, et originaalis olid välisukSED kõik nelja tahvliga. Praeguseks on paljud ukSED aga kaotanud oma kunagise otsarabe ja vanadest uuest siseruumidesse enam ei pääse; nüüd on nende funktsioon säilitada hoone ajalooline ilme.

Esialgu paiknesid rohkete uste taga treenerite ruumid, spordivahendite hoiukohad, õuemänguasjade panipaik, pesemis- ja riietusruumid, ametikorter ja võimlemissaal, kus korraldati lastele ka filmiõhtuid. Kinoaparatuur paiknes eraldi ruumis, mille seinad oli õnnetuste vältimiseks ehitatud raudbetoonist. Tänapäeval toimetas nendes ruumides muuseumikohviku köögiPOOL. Ka algus-

aastail tegutses lastepaviljonis puhvet-einelaud, kus soe kõhutäis läks maksma 15–20 senti.

Ühekorruselise pargihoone välisilmet kujundasid ohtrad klassitsistlikud dekoorielemendid: triglööfidega friis, vahelkarniisid, Toscana stiilis ümarsambad jm. Hoone kaks tiiba ja sammasgaleriile toetuv katusealune terrass tekitas mõnusa ja päikeselise sisehoovi, kus mängiti õue- ja laulumänge, korraldati rühmategevusi, liikumistunde, kontserte ja etendusi. Vihmase ilma korral sai pikal katusealusega terrassil mängida koroonat, kabet ja malet või lugeda raamatuid.

Hoone keskosa ilmestanud ümmarguse kupliga tornike oli ääristatud balustraadiga. Esiti oli sinna ehitatud piirdega

Lastepargi peahoone läbi ajaloo

1928 Loodi Kadrioru Lastepargi Ühing. Põhikirja järgi oli ülesandeks seatud „korraldada Kadriorus Siseministeeriumi maa-alal lastepark mitmesuguste mängu ja spordi võimalustega ja abinõudega, kus lapsed igasugusel aastaajal asjatundliku juhatuse ja hoolsa järelevalve all mängida ja sportida võiksid“.

1936 Riigiparkide Valitsus asus rajama Kadrioru Lasteparki.

Aprill 1937 Sõlmiti leping Riigiparkide Valitsuse ja Eesti Lastekaitse Ühingu vahel Kadrioru Lastepargi töö korraldamiseks.

12. juuni 1937 Avati Kadrioru Lastepark.

November 1937 Riigiparkide Valitsus otsustas Eesti Lastekaitse Ühingu vastu tulles lepingu lõpetada ning anda lastepargi kasutusõiguse Eesti Spordi Keskliidule.

1941 Kadrioru Lastepargi võttis üle Hariduse Rahvakomissariaat. Nõukogude ajal tegutses lastepargi territooriumil spordikool.

Milamilla püsinäituse vanim eksponaat on 100aastane kassaaparaat National.

*Lastemuuseumi taga asuv
nn söödav aed kannab
endas rohelist mõtteviisi ja
suunab linnalapsi loodusega
sõbraks saama.*

1953–1962 Samal ajal spordikooliga asus lastepargi peahoone ruumides Tallinna Linna Mererajooni neljas raamatukogu (Kadrioru raamatukogu eelkäija).

1978 Reet Krieger asutas Palestra, mille treeningupaigaks oli pikka aega lastepargi peahoone.

2003 Lastepargi peahoone tunnistati miljööväärtusliku objektina arhitektuurimälestiseks ning võeti muinsuskaitse alla.

2007–2009 Tallinna Kultuuri- väärtuste Ameti toel tehti hoones põhjalikke renoveerimistöid.

25. september 2009 Avati lastele ja peredele suunatud teemamuuseum Mii-Milla-Manda (Tallinna Linnamuuseumi filiaal).

2019 Muuseumile valiti uus nimi: Lastemuuseum Miiamilla.

KOOSTAS MAARJA KÕUTS

FOTOD: MEELI KÜTTIM

vaateplatvorm, kuna ülalt oli hea jälgida seda, mis lastepargis toimub. Sealt avanes vaade igasse ilmakaarde ning sai silma peal hoida ka majaesistel välibasseinidel. Torni välisosas paiknesid valjuhääldajad, kus mängiti ette gramfonimuusikat ja edas-tati lastepargi teateid. Torni masti heisati igal hommikul sinimustvalge trikoloor ning pidulike sündmuste puhul tõmmati tipust maja külgedeni ulatunud pikad vimplöörid.

Paviljoni torni viiv originaalredel ja -luuk on säilitatud ning täidab siiani oma funktsiooni, kuid esialgu tornikesega kõrgunud ruum, mis oli mõeldud riidehoidja väikeseks elamispinnaks, on nüüdses lastemuuseumis kohandatud tähetorniks. Ümmarguse põhiplaani toas saavad lapsed vaadata tähtkujusid, kuulata lugusid ning uurida binoklitega kõrgemalt kogu lastepargi melu.

Lapse esimene muuseum

Lastepargi peahoone oli sihtpärases kasutuses kolme põlvkonna vältel. Nõukogude ajal tegutses hoones spordikool, kus oli võimalik käia ujumis-, rattasõidu-, pallimängu- ja suusatrennis, osaleda võimlemisrühmas ja muudes treeningurühmades. Aastate möödudes hakkas hoone üldmulje väsima ja lagunema,

Pargi liikmemärk andis õlguse laenutada spordivahendeid ja osaleda tegevustes.

välibasseinid amortiseerusid, vaatetribüünid muutusid kasutuskõlbmatuteks ning tuli lammutada. Kaalumisel oli ka halvas seisundis olnud lastepargi peahoone lammutamine ja selle asemele kahekorruselise mastaapse spordipalee ehitamine. Õnneks võeti pargi paviljon kui arhitektuuriajalooliselt väärtuslik hoone 2003. aastal muinsuskaitse alla.

Hoone püsimisele andis oma panuse sisehoovis kõrguv rändrahn (Lastepargi kivi). Rahvasuus nõõpnõelapeaks kutsutud kivimürakas on juba 1938. aastast arheoloogiamälestisena riikliku kaitse all ning selle kaitsevööndis jääb ka lastepargi armas majake.

Lastepargi peahoone on jäänud siiani laste kasutusse ja 2009. aastal hakkas majas tegutsema Miia-Milla-Manda Muuseum. Kümme aastat hiljem muuseumi nime veidike värskendati ning selleks sai lastemuuseum Miiamilla. Lastemuuseumi esimene juhataja oli Tanel Veeremaa. Tema ja muuseumipedagoog Maarja Kõuts olid uuenäolise teemamuuseumi loojad. Inspiratsiooni saadi Põhjamaade, Inglismaa ja Hollandi

lastemuuseumidest. Tosin aastat tagasi avatud kogemusliku keskkonnaga teemamuuseum on suunatud just väikelastele ning keskendub oma ekspositsioonis ennekõike sõprusele.

Joyce L. Brisley raamatu Milly-Molly-Mandy lugudest inspireeritud temaatilised ruumid ja tegevused avavad väärtuspõhist maailma just laste silmade kõrguselt ning suunavad olema hea nii enese, teiste kui ka ümbritseva suhtes.

Püsiekspositsioonis saab teha ka väikese ajaraunaku 1930. aastate vürts-poodi ja postkontorisse ning kogeda teisi toonaseid ameteid, lisaks saab uurida esemeid, mis on pärit Tallinna Linnamuuseumi kultuuriloo kogust.

Miiamilla esimese püsinäituse interjööri ja mööblijooniste autor on disainer ja sisearhitekt Maile Grünberg. Sisekujunduses leidub originaalset üsna vähe, aga suure saali keskosas on säilinud originaalviimistlusega laepaneelid, seinalaudised ja valgete kahhelplaatidega ahi, mis annab siiani sooja. Sügis- ja kevadhooajal on lastemuuseumi välisfassaadi suures mahus renoveeritud. Sammasgalerii, aknad ja ukSED restaureeriti, välislaudis värviti, maja sokliosa ja vihmaveerenid parandati. Lähitulevikus ootavad ka siseruume ees suured muutused.

Muuseumil on kavas umbes aasta pärast avada uus püsiekspositsioon „Laste maailmaruumid“, mis hakkab kujutama laste elus kõige olulisemaid tunnetuslikke keskkondi: turvalist oma tuba ehk sisemaailma, ümbritsevat keskkonda ehk välismaailma ning vormimängulist fantaasiamaailma. Ajutise näituse ruumis vaatame tõtt tülidega, püüame leida üksmeelt ja lahendusi. Muuseumi hoovialalale kujundame tegevusvõimalusi, mis jutustavad maja ja lastepargi ajaloost. Neid elavdavad mängulised lahendused.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kunagise lastepargi missioon ja väärtused elavad edasi Miiamilla muuseumi siseruumides ja välialal. Nii lastepark kui ka muuseum pakuvad lastele ja peredele hariduslikke, loovust toetavaid, mängulisi ning keskkonnateemalisi tegevusi. ■

Artikli autor Jane Meresmaa-Roos on Tallinna Linnamuuseumi Kadrioru lastemuuseumi Miiamilla juhataja.

ALLIKAD

● Kadrioru kujuneb pealinlaste uhkuseks (Päevaleht nr 144, lk 3, 30.05.1937) ● Lasteparadiis avas väravad (Rahvaleht nr 69, lk 1, 14.06.1937) ● Lasteparadiisi päriselanike keskel (Päevaleht nr 184, lk 3, 11.07.1937) ● Kadrioru Lastepargi paviljon, lk 6-10 (Muinsuskaitse aastaraamat 2009)

See kivi on tõeline lastemagnet. Graniidist rändrahn on mõõtmete poolest pargi üks suuremaid kivimürakaid (4,6 x 3,4 x 1,9 m).

RAHVUSARHIIV FILMARHIIV

RAHVUSARHIIVI FILMARHIIV

Mäng on väikese inimese töö

1937. aasta suvehommikud algasid lastepargis viiesaja-kuuesaja erinevas vanuses lapse kogunemise ja rivistamise ning lipuheiskamisega. Pärast käte, kõrvade ja kaela puhtuse kontrolli tervitas kohale tulnud huvilisi lasteparki meeskond, kuhu kuulus juhataja hr Laidvere koos treenerite, kasvatajate, ringijuhendajate, lastearstide ja muu toimeka personaliga.

Lapsed jaotati kümnepealistesse rühmadesse ja suunati mitmesugustele tegevustele: mängima, laulma, võimlema, sportima, palli mängima, ujuma või lähikäikudele matkama. Iga päev anti ühele rühmale ka ülesanne korda pidada. Nemad olid kasvatajate abilised einelauas, mänguplatsil, lasteparki väravais ja mujalgi. Nii said lapsed vaba aja veetmise ja mängimise kõrval omandada kogemusi ka töökohustuste täitmisel.

Lasteparki liikmeile oli kõikides rühmategevustes osalemine ning spordi- ja mänguvahendite laenutamine tasuta. Aastas registreeris ennast liikmeks umbes 1300 last vanuses 3–16 aastat. Iga liige

Pargi ettevõtmistes olid olulisel kohal sportlikud rühmategevused: võimlemine, pallimängud ja loodusmatkad lähikäikudele. Pisematele korraldati laulumängudega rütmika- ja liikumistunde.

RAHVUSARHIIVI FILMARHIIV

sai endale kolmnurkse paksust nahast karu kujutise ja Kadrioru Noorteparki nimega ja nummerdatud märgi. See märk andis loa igal hommikul parki siseneda ning laenutada üuemängu vahendeid, näiteks palle, kroketit, reketeid. Talvel sai laenutada uiske ja suuski.

Juhendajate hoole all kestis mängupäev kuus tundi ehk 10–16, seejärel võis lastepargis iseseisvalt aega veeta kuni kella 20ni.

Selleks ajaks pidid ka kõik laenutatud vahendid hoiuruumidesse korralikult tagasi jõudma.